

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВА НА ОТРИМАННЯ ОСВІТИ

ЛОБАЧ Анатолій Миколайович - аспірант кафедри кримінального права та правосуддя Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука

УДК 343.41 (477)

В рамках даної науково-правничої статті автор актуалізував, презентував та розглянув чинні міжнародно-правові стандарти у сфері охорони одного із фундаментальних прав людини – рівного права на отримання освіти. Вказану предметно-дослідницьку мету досягнуто за допомогою авторського звернення до змісту низки основоположних та галузевих джерел права ООН, ЮНЕСКО, МОП, РЄ та ЄС.

Ключові слова: освіта, права людини, рівне право на отримання освіти, сучасне міжнародне право, стандарти у сфері охорони, ООН, ЮНЕСКО, МОП, РЄ, ЄС.

Неухильне забезпечення права людини на отримання освіти обумовлює, у свою чергу, захист права на працю у певній галузі професійно-трудової діяльності, і права на гідний життєвий рівень (соціально-економічний добробут, гідні матеріальні доходи) та високий соціальний статус, і визнання людської гідності, честі та правосуб'єктності, і права на захист від дискримінації за будь-якою ознакою тощо.

На сьогодні рівне право людини на отримання освіти кодифіковано та нормативно захищено у численних міжнародно-правових, міжнародно-декларативних та міжнародно-рекомендаційних актах (деклараціях, конвенціях, пактах, резолюціях, протоколах, рекомендаціях, програмах, рішеннях конференцій) таких міжнародних урядових організацій та міжнародних інтеграційних об'єднань, як Організація Об'єднаних На-

цій (далі – ООН), Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (далі – ЮНЕСКО), Міжнародна організація праці (далі – МОП), Рада Європи (далі – РЄ) та Європейський Союз (далі – ЄС).

Окремі змістовні нормативні положення всього комплексу відповідних предметно-галузевих джерел міжнародного права вимагають ґрунтовного науково-правничого розгляду, цілісного узагальнення, відповідної оцінки та висновків.

Проблематика сучасного міжнародно-правового гарантування людського права на отримання освіти відтворюється у світлі, скажімо так, «універсально-правового» та низки «спеціально-правових», предметних аспектів.

Так, у першому, тобто «універсально-правовому», випадку мова йде про очевидне, свідоме нормативно-правове надання кожній людині з боку міжнародних, переважно урядових інституцій невід'ємного, недоторканого, захищеного права осягати як загальні, початкові, елементарні, так і достатньо конкретні, поглиблені знання, а також здобувати кваліфікаційну освіту у певній сфері професійно-трудової діяльності. Так, наприклад, у ч. 1 та ч. 2 ст. 26 Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року (документ ООН) цілісно та чітко говориться про наступне: «1. Кожна людина має право на освіту. Освіта повинна бути безплатною, хоча б початкова і загальна. Початкова освіта повинна бути обов'язковою (курсив мій. – Авт.). Технічна і професійна освіта повинна бути загальнодоступною, а вища освіта повинна

бути однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного» [3].

Власне ключовим, визначальним сегментом у даному універсальному нормативно-змістовному та ціннісно-змістовному контексті є нормативіація комплексного гуманного, антидискримінаційного уявлення/поняття про право «кожної людини». Саме тому у ст. 2 даної Декларації йдеться: «Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи (зокрема, таким чином, і право на отримання освіти. – *Прим. авт.*), проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища (курсив мій. – *Авт.*)» [3].

Це ж саме гуманістично-аксіологічне положення міститься, наприклад, і у ст. 14 Конвенції про захист прав та основоположних свобод від 4 листопада 1950 року (це так звана Європейська конвенція РЄ) [5], і у ч. 2 ст. 2 та всій ст. 3 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року [14], і у ч. 1 ст. 2, всій ст. 3 та ч. 1 ст. 24 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року [13], і у ст. 21, 22 та 23 Хартії основних прав ЄС від 7 грудня 2000 року [15].

Не слід у цьому контексті забувати і про Міжнародну конвенцію про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21 грудня 1965 року. Так, у підп. (v) п. (e) ст. 5 даної Конвенції йдеться про те, що держави-учасниці Конвенції зобов'язуються заборонити і ліквідувати расову дискримінацію в усіх її формах і забезпечити рівноправність кожної людини перед законом, без розрізнення раси, кольору шкіри, національного або етнічного походження у сфері права на освіту та професійну підготовку [12].

Усе вказане міститься, у свою чергу, і в окремих положеннях цілої низки регіональних, власне позаєвропейських міжнародно-правових джерел, які сукупно презентують цілі «регіонально-континентальні» системи національного права. Серед них слід назвати Африканську хартію прав людини та народів від 27 червня 1981 року (ст. 17) [16], Африканську хартію прав та добробуту дитини від 1990 року (ст. 11) [17], Афри-

канську хартію прав молоді від 2006 року- (ст. 13) [18], Американську конвенцію з прав людини від 1969 року (п. (4) ст. 12) [19], Статут Організації Американських Держав від 30 квітня 1948 року (п. (h) ст. 34) [22], Каїрську декларацію з прав людини в ісламі від 5 серпня 1990 року (п. (a) ст. 7) [21], Арабську хартію прав людини від 2004 року (ст. 41) [23], Декларацію прав людини в АСЕАН від 2012 року (ст. 27) [20].

Однак, наприклад, процитована нами ч. 1 ст. 1 Загальної декларації прав людини, в загальному вигляді, наголошує і на окремих, конкретних, актуальних проблемах та завданнях у цій нагальній соціальній царині. Ці проблеми, власне, і є тими «спеціально-правовими» змістовно-функціональними, предметними аспектами імплементації права людини на отримання освіти.

Варто одразу ж чітко зазначити, що конкретні, проблемно-предметні аспекти міжнародно-правового забезпечення людського права на отримання освіти не вичерпуються тими, що є щойно наведеними, зокрема, наприклад, у цитованій нами Загальній декларації прав людини. У багатьох інших джерелах права/документах ООН, ЮНЕСКО, МОП, РЄ та ЄС нормативізовано, наприклад, право на отримання освіти особливими/вразливими соціальними, професійними, віковими, окремими національними, конфесійними, мовними та іншими категоріями людей, а також деталізовано принципи та механізми сприяння реалізації права людини на отримання освіти тощо.

Власне, і наведений нами універсально-правовий аспект розвинуто подекуди більш детально в інших міжнародно-правових джерелах, до яких ми неодноразово звертаємось. Положення таких джерел сучасного міжнародного права, встановлюючи єдиний нормативний та ціннісний еталон у справі правового регулювання зазначених та інших пов'язаних освітніх проблем, орієнтують національні правові системи суверенних держав на самостійне вдосконалення принципів, норм та механізмів імплементації права людини, власне громадян цих держав, на отримання освіти. Так, за новітніми даними Довідника ЮНЕСКО з питань права на отримання освіти за 2019

рік, на сьогодні у 82 % національних конституцій суверенних держав, у тому чи іншому змістовному вигляді, нормативно забезпечено право людини на отримання освіти [24].

Також, наприклад, у підп. е) п. 2 ст. 13 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права нормативно наголошено на важливості суто інституційного, а також інфраструктурного, кадрового та фінансового розвитку системи освіти, без чого є неможливою імплементація права людини на отримання освіти: «е) має активно проводитися розвиток мережі шкіл усіх ступенів, повинна бути встановлена задовільна система стипендій і повинні постійно поліпшуватися матеріальні умови викладацького персоналу» [14].

У Довіднику ЮНЕСКО з питань права на отримання освіти за 2019 рік зазначається з цього приводу наступне (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела): «Освіта та праця є глибоко пов'язаними. Освіта забезпечує людей навичками, які є необхідними для набуття гідної роботи та отримання справедливої заробітної плати. Праця є ключем, який допомагає індивідуумам уникнути бідності та запобігає їхній соціальній ізоляції та маргіналізації. Освіта та праця взаємодіють для того, аби наділяти людину правами, зокрема заради власне імплементації інших прав людини» [24].

Дещо більш розгорнуто та чітко проблематику взаємозв'язку між правом на отримання освіти та власне сферою трудових відносин, у її прикладному, власне виробничо-технічному, утилітарно-продуктивному аспекті, викладено у ст. 16 Розділу «Освіта й навчання» Конвенції МОП № 117 «Про основні цілі та норми соціальної політики» від 22 червня 1962 року: «1. Для забезпечення високої продуктивності праці шляхом підвищення кваліфікації працівників у відповідних випадках надається можливість навчання новим технічним методам виробництва. 2. Таке навчання організується компетентною владою або під її наглядом після проведення консультацій з організаціями роботодавців і працівників країни, з якої направляються ті, хто навчаються, та країни, де відбувається навчання» [7].

Іншим прикладом встановлення певного нормативно-правового еталону щодо

прикладного розвитку систем навчання у сфері підвищення професійної, трудової кваліфікації працюючих осіб є положення ст. 2 Конвенції МОП № 142 «Про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів» від 23 червня 1975 року: «Кожний член Організації (тобто МОП. – *Прим. авт.*) розробляє і вдосконалює відкриті, гнучкі й такі, що доповнюють одна одну, системи загальної та професійно-технічної освіти, шкільної і професійної орієнтації та професійної підготовки, незалежно від того, чи здійснюється така діяльність у системі формальної освіти чи поза нею» [10].

У даному предметному контексті слід навести також і відповідні нормативні положення такого достатньо предметно-спеціалізованого джерела права МОП у сфері забезпечення права працівників на освіту, як Конвенція МОП № 140 «Про оплачувані навчальні відпустки» від 24 червня 1974 року. Так, у ст. 1 даної Конвенції надається наступне наріжне визначення: «Оплачувана навчальна відпустка означає відпустку, яка надається працівникові з метою навчання (курсив мій. – *Авт.*) на визначений період у робочий час з виплатою відповідної грошової допомоги» [6].

Таким чином, провідними освітніми проявами права на працю є: підвищення професійної кваліфікації і, що важливо відзначити, власне захист прав трудящих. Судячи зі змісту п. b) цієї статті даної Конвенції, навчальні оплачувані відпустки надаються і для отримання освіти з метою власне зміни професії/роду занять, долучення людини до соціально більш престижних професій.

Соціально вагомим є зміст ст. 11 даної Конвенції: «Період оплачуваної навчальної відпустки прирівнюється до періоду фактичної роботи з метою встановлення прав на соціальну допомогу та інших прав, що впливають із трудових відносин, на основі національного законодавства або правил колективних договорів, арбітражних рішень або інших положень, які відповідають національній практиці» [6].

У цілому, аналогічні змістовні положення про рівне для всіх людей право на пра-

цію та його прямий, безпосередній зв'язок із людським правом на отримання освіти містяться, наприклад, і у ст. 15 «Свобода професійної діяльності та право на працю» вже цитованої нами Хартії основних прав ЄС [15].

Одним із основоположних міжнародно-правових документів, які нормативно забороняють правову дискримінацію за будь-якою ознакою у сфері права на отримання освіти є Конвенція про боротьбу із дискримінацією в галузі освіти від 14 грудня 1960 року. Це є джерелом права суто ЮНЕСКО. Так, ст. 1 даної Конвенції визначає наступні неприпустимі прояви освітньої дискримінації (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела): «а) закриття для будь-якої особи або групи осіб доступу до освіти будь-якого ступеня або типу; б) обмеження освіти для будь-якої особи або групи осіб нижчим рівнем освіти; с) створення або збереження роздільних систем освіти або навчальних закладів для будь-яких осіб або групи осіб, крім випадків, передбачених положеннями ст. 2 даної Конвенції; д) стан, який є несумісним із гідністю людини, до якого зводиться *будь-яка особа або група осіб* (курсив мій. – Авт.)» [4].

До таких соціально-вразливих осіб або ж, таким чином, груп осіб належать, наприклад, жінки, представники окремих національно-етнічних, мовних та конфесійних груп (зокрема, корінні народи), люди із обмеженими фізичними можливостями, матеріально незабезпечені особи, зокрема і діти із бідних сімей, діти із неповних сімей, діти із «проблемних» сімей та діти-сироти тощо.

Власне, серед вищезгаданих законних виключень, які дозволяють функціонувати роздільним системам освіти, ст. 2 даної Конвенції зазначає ті, коли, наприклад, представники протилежної статі, навчаючись окремо одне від одного, користуються рівним доступом до систем освіти та коли викладацький склад відповідних роздільних навчальних закладів має однаково якісну професійну кваліфікацію. Важливе значення в цьому випадку має і наявність належних якісних навчальних приміщень, і необхідне обладнання, і однакові навчальні програми, курси, дисципліни. Також до-

зволяється утворювати сегменти роздільної системи освіти, побудовані за мовною та/або релігійною належністю їхніх учнів. За таких умов таке навчання має бути суто добровільним та відповідати державним стандартам у сфері освіти [4].

Держави-учасниці даної Конвенції, будучи членами ЮНЕСКО, визначили, відповідно до ст. 3, наступні заходи із ліквідації та попередження освітньої дискримінації (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела): «а) скасувати всі законодавчі постанови та адміністративні розпорядження і припинити адміністративну практику дискримінаційного характеру у сфері освіти; б) вжити, якщо потрібно, законодавчих заходів, які потрібні для того, аби усунути будь-яку дискримінацію під час прийому учнів до навчальних закладів; с) не допускати у тому, що стосується плати за навчання, надання стипендій та будь-якої іншої допомоги учням, а також дозволів та пільг, які можуть бути необхідними для продовження освіти за кордоном, жодних розрізень по відношенню до учнів – громадянам даної країни з боку державних органів, крім розрізень, що ґрунтуються на їхніх успіхах або потребах; д) не допускати – у випадках, коли державні органи надають навчальним закладам ті чи інші види допомоги – жодних переваг або обмежень, що ґрунтуються виключно на належності учнів до якоїсь певної групи; е) надавати іноземним громадянам, які мешкають на їхній території, такий самий доступ до освіти, яким користуються свої громадяни» [4].

Пп. б) та д) ст. 4 даної Конвенції наголошують на необхідності забезпечення однаково якісного рівня освіти для всіх людей та неприпустимість дискримінації у сфері професійної підготовки до викладацької діяльності [4].

Таким чином, як ми і зазначали вище, проблеми, які підлягають міжнародному нормативно-правовому регулюванню та вирішенню, не обмежуються проблемами забезпечення безплатності освіти, обов'язковістю початкової/елементарної освіти, вільним доступом до вищої, технічної та професійної освіти. Цими конкретно-предметними проблемами є також створен-

ня мережі якісних освітніх закладів різного ступеня, і забезпечення якісної освіти як такої, і рівність прав у доступі до стипендій, і розвиток освітньої інфраструктури, і підготовка викладацьких кадрів, і власне комплексна антидискримінаційна освітня політика та практика.

Що ж стосується такої антискримінаційної освітньої політики та практики по відношенню власне до конкретних вразливих соціальних груп, то слід, насамперед, зосередитися на освітніх правах жінок.

Сучасне міжнародне право забезпечує увесь комплекс таких жіночих прав та потреб. Так, у комплексній ст. 10 Конвенції ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» від 18 грудня 1979 року зазначається що держави-члени ООН забезпечуватимуть жінкам: а) однакові умови для орієнтації у виборі професії або спеціальності, для доступу до освіти і одержання дипломів у навчальних закладах усіх категорій як у сільських, так і у міських районах; ця рівність забезпечується в дошкільній, загальній, спеціальній і вищій технічній освіті, а також в усіх видах професійної підготовки; б) доступ до однакових програм навчання, однакових іспитів, викладацького складу однакової кваліфікації, шкільних приміщень і обладнання рівної якості; в) усунення будь-якої стереотипної концепції ролі чоловіків і жінок на всіх рівнях і у всіх формах навчання шляхом заохочення спільного навчання та інших видів навчання, що сприятимуть досягненню цієї мети, і, зокрема, шляхом перегляду навчальних посібників та шкільних програм і адаптації методів навчання; г) однакові можливості одержання стипендій та іншої допомоги на освіту; д) однакові можливості доступу до програм продовження освіти, включаючи програми поширення грамотності серед дорослих і програми функціональної грамотності, спрямовані, зокрема, на скорочення якомога швидше будь-якого розриву в знаннях чоловіків і жінок; е) скорочення чисельності дівчат, які не закінчують школи, та розроблення програм для дівчат і жінок, які передчасно залишили школу; ж) однакові можливості активно брати участь у заняттях спортом і фізичною підготовкою; з) доступ до спеціальної ін-

формації освітнього характеру для сприяння забезпеченню здоров'я і добробуту сімей, включаючи інформацію та консультації про планування розміру сім'ї» [11].

Як ми бачимо, згідно зі ст. 10 даної Конвенції, жінкам нормативно надано усі освітні права, включно із забезпеченням для них цілої низки інфраструктурних, технічних, кадрових аспектів, які визначено, наприклад, у Конвенції про боротьбу із дискримінацією в галузі освіти. Також слід зазначити, що в даній Конвенції підтверджено функціонально-цільовий, соціальний зв'язок між правом на отримання освіти та правом на працю.

Іншою вразливою категорією осіб, забезпечення права яких на освіту має бути предметом особливого міжнародного та національно-державного піклування, є діти. Про це говорить Принцип 7 Декларації прав дитини від 20 листопада 1959 року: «Дитина має право на здобуття освіти, яка має бути безоплатною та обов'язковою, щонайменше на початкових рівнях. Дитині має надаватися освіта, яка сприятиме її загальному культурному розвитку і завдяки якій вона зможе, на основі рівності можливостей, розвинути свої здібності та особистий світогляд, а також усвідомити моральну та соціальну відповідальність і стати корисним членом суспільства» [2].

Відповідно ж до ст. 28 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року, міжнародна спільнота вважає за нагальне наступне: «1. Держави-учасниці визнають право дитини на освіту, і з метою поступового досягнення здійснення цього права на підставі рівних можливостей вони, зокрема: а) вводять безплатну й обов'язкову початкову освіту; б) сприяють розвиткові різних форм середньої освіти як загальної, так і професійної, забезпечують її доступність для всіх дітей та вживають таких заходів, як введення безплатної освіти та надання у випадку необхідності фінансової допомоги; в) забезпечують доступність вищої освіти для всіх на підставі здібностей кожного за допомогою всіх необхідних засобів; г) забезпечують доступність інформації і матеріалів у галузі освіти й професійної підготовки для всіх дітей; д) вживають заходів для сприя-

ня регулярному відвіданню шкіл і зниженню кількості учнів, які залишили школу» [8].

Варто особливо зазначити, що своєчасне здобуття дитиною освіти обумовлює не лише наступну наявність у неї знань та майбутньої певної професійної кваліфікації, але й формування дитини в якості повноцінної особистості, яка має завершенні духовні та громадські цінності, гуманістичний світогляд тощо.

Не оминають відповідні норми сучасного міжнародного права і проблем права на отримання освіти будь-якого рівня та професійної спеціалізації людьми із обмеженими фізичними можливостями. Саме тому у ч. 2 ст. 24 «Освіта» Конвенції про права осіб з інвалідністю від 13 грудня 2006 року зазначаються наступні ґрунтовні положення: «2. Під час реалізації цього права держави-учасниці забезпечують, щоб: а) особи з інвалідністю не виключалися через інвалідність із системи загальної освіти, а діти з інвалідністю – із системи безплатної та обов'язкової початкової або середньої освіти; б) особи з інвалідністю мали нарівні з іншими доступ до інклюзивної, якісної та безплатної початкової й середньої освіти в місцях свого проживання; в) забезпечувалося розумне пристосування, що враховує індивідуальні потреби; г) особи з інвалідністю отримували всередині системи загальної освіти необхідну підтримку для полегшення їхнього ефективного навчання; е) в умовах, які максимально сприяють засвоєнню знань і соціальному розвитку, відповідно до мети повного охоплення, вживались ефективні заходи з організації індивідуалізованої підтримки» [9].

Ч. 3 ст. 24 даної Конвенції визначає, у свою чергу, наступні освітні методи соціалізації таких осіб: сприяння засвоєнню ними абетки Брайля, альтернативних шрифтів, підсилювальних та альтернативних методів, способів і форматів спілкування, а також навичок орієнтації та мобільності й сприяють підтримці з боку однолітків і наставництву; засвоєнню жестової мови та заохоченню мовної самобутності глухих; забезпечення того, щоб навчання осіб, зокрема дітей, які є сліпими, глухими чи сліпоглухими, здійснювалося з допомогою найбільш підхожих для

особи з інвалідністю мов, методів і способів спілкування і в обстановці, яка максимально сприяє засвоєнню знань і соціальному розвитку [9].

Як і у випадку із правом на отримання освіти іншими соціально та фізично вразливими особами, це право є безпосередньо пов'язаним із правом на працю. Так, у п. d) ст. 27 «Праця та зайнятість» даної Конвенції говориться, що особам з обмеженими фізичними можливостями гарантується надання можливості для ефективного доступу до загальних програм технічної та професійної орієнтації, служб працевлаштування та професійного й безперервного навчання [9].

Зміст низки розглянутих міжнародно-правових актів ясно свідчить про виокремлення проблем забезпечення права на освіту саме дітей, незалежно від того, про яку соціально та фізично вразливу категорію осіб йде мова.

І, врешті-решт, проблематика надання та гарантування рівного права на отримання освіти має і свій етнічно-національний, мовний та/або конфесійний вимір.

Зокрема, мова може вестися про освітні та культурні права етнічно-національних, мовних та конфесійних меншин. Одним із міжнародно-правових документів із забезпечення права на отримання освіти тими чи іншими етнічно-національними, мовними та конфесійними групами є Декларація ООН про права корінних народів від 13 вересня 2007 року. Так, у ст. 14 даної Декларації говориться наступне: «1. Корінні народи мають право створювати та контролювати свої системи освіти та навчальні заклади, які забезпечують освіту на їхніх рідних мовах, таким чином, щоб це відповідало притаманним їх культурі методам викладання та навчання. 2. Представники корінних народів, особливо діти (курсив мій. – Авт.), мають право на отримання державної освіти всіх рівнів і в усіх формах без будь-якої дискримінації. 3. Держави разом з корінними народами вживають дієвих заходів для того, щоб представники корінних народів, особливо діти (курсив мій. – Авт.), у тому числі ті, які проживають за межами своїх общин, мали, коли це можливо, доступ до освіти з урахуванням їхніх культурних традицій та

на їхній мові» [1]. Від забезпечення права на отримання освіти корінними народами залежить збереження та укріплення їхніх особливих політичних, правових, економічних, філософських, соціальних та культурних інститутів, відсутність їхньої примусової асиміляції.

Таким чином, виходячи із всього вищевикладеного, ми доходимо *наступних висновків*.

Сучасні міжнародно-правові стандарти у сфері захисту права людини на отримання освіти являють собою цілісну, багатогранну, універсальну міжнародно-правову систему. Її дія охоплює різноманітні функціонально-цільові аспекти забезпечення даного права.

Право цілої низки міжнародних урядових організацій нормативізує рівне право всіх людей на отримання освіти.

Єдиним, визначальним гуманістично-ціннісним фундаментом даної міжнародно-правової системи є принцип суворої заборони освітньої дискримінації людини за будь-якою із наведених об'єктивних соціальних та суто фізичних ознак.

Незалежно від того, яка соціальна категорія осіб є об'єктом правового захисту, окремого великого значення завжди надається забезпеченню всього комплексу освітніх прав саме дітей.

Виявлено, що право на отримання людиною освіти відтворює свій безпосередній функціонально-цільовий зв'язок із правом людини на працю, на майбутню професійно-трудова діяльність.

Належна та якісна імплементація права людини на отримання освіти забезпечує перманентне відтворення всіх взаємопов'язаних складових людського соціуму.

Література

1. Декларація ООН про права корінних народів від 13 вересня 2007 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_156#n9.

2. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384.

3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

4. Конвенція про боротьбу із дискримінацією в галузі освіти від 14 грудня 1960 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_174.

5. Конвенція про захист прав та основоположних свобод від 4 листопада 1950 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

6. Конвенція МОП № 140 «Про оплачувані учбові відпустки» від 24 червня 1974 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_261.

7. Конвенції МОП № 117 «Про основні цілі та норми соціальної політики» від 22 червня 1962 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_016.

8. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

9. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13 грудня 2006 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.

10. Конвенція МОП № 142 «Про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів» від 23 червня 1975 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_057.

11. Конвенція ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» від 18 грудня 1979 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207.

12. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21 грудня 1965 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105.

13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року // [Електронний ресурс]. Режим

доступу до документу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

14. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

15. Хартия основных прав ЕС от 7 декабря 2000 года // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524.

16. African Charter on Human and Peoples' Rights, 1981 // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://au.int/sites/default/files/treaties/36390-treaty-0011_-_african_charter_on_human_and_peoples_rights_e.pdf.

17. African Charter on the Rights and Welfare of the Child, 1990 // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://www.unicef.org/esaro/African_Charter_articles_in_full.pdf.

18. African Youth Charter, 2006 // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://www.un.org/en/africa/osaa/pdf/au/african_youth_charter_2006.pdf/.

19. American Convention on Human Rights, 1969 // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/democracy/des/amer_conv_human_rights.pdf.

20. ASEAN Human Rights Declaration, 2012 // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://www.asean.org/storage/images/ASEAN_RTK_2014/6_AHRD_Booklet.pdf/.

21. Cairo Declaration on Human Rights in Islam, 1990 // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: <http://prfjk.org/wp-content/uploads/2018/07/Cairo-Declaration-on-Human-Rights-in-Islam.pdf>.

22. Charter of the OAS, 1948 // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://www.tjsl.edu/slomansonb/3.5_OASChart.pdf/.

23. Revised Arab Charter on Human Rights, 2004 // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/Revised_Arab_Charter_Human_Rights_2004_Em.pdf/.

24. Right to Education Handbook. UNESCO. 2019 // [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resourceattachments/RTE%3AUNESCO_Right%20to%20education%20handbook_2019_En.pdf.

International Legal Standards for Protecting the Right to Education

Within the bounds of the given law study paper the author actualized, presented, and considered the valid international legal standards for protecting one of the fundamental human rights – equal right to education. This subject-research goal was achieved by means of author`s appealing to a range of basic and branch UN, UNESCO, ILO, CE, and EU international legal instruments.

It is concluded that modern international legal standards in the field of protecting human rights to education represent an integrated, multifaceted, universal international legal system. Its action covers various functional and targeted aspects of ensuring this right.

The right of a number of international governmental organizations establishes the equal right of all people to receive education. The only defining humanistic-value foundation of this international legal system is the principle of a strict prohibition of educational discrimination of a person for any of the above objective social and purely physical signs.

Regardless of which social category of persons is the subject of legal protection, of particular importance is always provided to ensure the full range of educational rights of children. It has been revealed that the right to receive an education by a person reproduces its direct functional-target relationship with the human right to work, to future professional work. The proper and high-quality implementation of the human right to education ensures the permanent reproduction of all the interconnected components of human society.

Key words: education, human rights, equal right to education, present international law, standards for protection, UN, UNESCO, ILO, CE, EU.